

Beseda o jugoslavjanski slogi.

Piše dr. P. Turner.

I.

Vselej, kedarkoli vzamem v roke «Jugoslavjanski Stenograf in Glasnik», me navdaja radost, da imamo list, v katerem se v bratski družbi zrcali jugoslavjanstvo. Srečna sedanja mladina! — si poleg mislim — kako lahko je tebi sedaj spoznati in razgovarjati se s sorodnimi brati, ko se shajate tako rekoč pod eno in isto streho, sedite pri eni in isti mizi, zajemate duševno hrano iz ene in iste sklede! Kako je bilo vse drugače v mladosti naši, ki smo starše generacije, ko se je n. pr. Slovencem še rogalo, da se more vsa njihova literatura v žepni robec zaviti, ko smo poznali Bolgare komaj po imenu — ubogo turško rajo, — ko še sanjati nismo mogli, da bi Bosna in Hercegovina kedaj postali »Nova Avstrija«, itd. itd.

Da, koraki Jugoslavjanov v zadnjih 30 letih bili so tako v političnem kakor v kulturnem obziru orjaški; koga bi takšno napredovanje ne veselilo? Komu, ki slovansko čuti, bi to ne napolnjevalo srca z nado na lepo bodočnost?

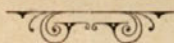
No vendar, kako pa napreduje naša sloga — naše zjedinjevanje? Koliko pa se približujemo smotru, cilju in koncu jugoslavjanstva? Kaj hočemo? Kam je konečno namenjeno naše stremljenje? Ker naravno je, ako določenega smotra nimamo, ali ga še prav ne poznamo, tudi do pravega cilja in konca priti ne moremo.

Ta vprašanja so silno važna, in kar je poleg še najčudnejše, je obstojateljstvo, da se še taka vprašanja v obče staviti morejo in morajo.

«Jugoslavjanski Stenograf in Glasnik» nima se pečati s politiko, toraj tukaj tudi ne bode govora o političnem stremljenju jugoslavjanstva; beseda nam more biti le o kulturnem smotru, o duševnem zjedinjevanju, okrepitevanju duševnega življa, po katerem bi jugoslavjansko telo močno postalo. Ob tem razmotrivanju pa, kdo bi ne mislil na glavno sredstvo našega zjedinjevanja, na jugoslavjanska narečja; — ali ta res kaj napredujejo k zjedinjevanju v en jugoslavjanski jezik? — Žalibože, da se v tem obziru noben napredek ne kaže, temveč le rastoče razdruženje. Malenkostni pa naduti separatizem je dosta znano

prokletstvo, ki vselej slabí moč slavjansko: ta nezgoda nam ne dopušča, ba bi se barem literarno zjedinevali, — kaj še — le oddaljujemo se. — Da, kakor sem s početka rekel, radost me vselej navdaja, kedar koli vzimam v roko «Jugoslavjanski Stenograf in Glasnik»; vendar zajedno me obhaja tudi otožnost, ko vidim, kako se oddaljujejo v pisavi jugoslavjanska narečja. Slavni Vuk je gotovo neizmerno mnogo koristil srbski literaturi, pa reči se tudi more, da je zajedno po uvedanju fonetične pisave ravno toliko škodil jugoslavjanskemu jezikovnemu zjedinevanju. Fonetična pisava srbsčine-hrvaščine je huda rana, pogubno separatistično zlo, ki razjeda literarno slogo in zabranjuje literarno zjedinevanje, ednako političnemu strankarstvu, ki v sebični strasti in v nečimerni nadutosti sebe obožava, pa ne vidi čez obzorje pritlikovca — domačega stolpa. Bolgari imajo etymologični pravopis. A lani se je bil pojavil mesečnik Български Прѣгледъ s fonetičnim pravopisom; vendar se je proti tej novotariji vnela precej tako huda splošna borba, da je samo par zvezkov izišlo z novim pravopisom; a potem se je nadaljevalo s starim etymologičnim, v kakoršnem še danes izhaja. Прѣгледъ je sedaj prvi znanstven list v Bolgariji; do tega bi se s fonetičnim pravopisom gotovo ne bil popél.

Ako bi Hrvati in Srbi pisali etymologičnim pravopisom, bi različnost slovenščine malo po malo sama po sebi nehala, zajedno pa bi se na ta način približevali najbolj ruščini, katera bi imela naravno postati obči literarni jezik vsem Slovanom.

Словенцитѣ.

I.

Между южнитѣ Славяни най-западното плѣме сѣ Словенцитѣ. Тѣ населяватъ цѣлата область Краинска, южната часть на Щирія и Корутанія, и нѣкои области покрай адриатическото море. Макарь че Словенцитѣ по езика си въ много отношение сѣ по-близки до Българитѣ, отколкото Србитѣ и Хърватитѣ, то пакъ сѣ ни по-малко извѣстни отъ тѣхъ, защото сѣ отдалечени отъ насъ и не образуватъ една административна цѣлость, която би могла да играе нѣкоя важна политическа роль. Колкото се касае до езика, нека споменѣ въ кратцѣ, че ударението въ словенскій езикъ е почти сѣщо, както и въ българскія: и единия и другия прѣдпочитатъ ударението на прѣдпоследний и последний слогъ, когато Сърбитѣ и Хърватитѣ

обичатъ да го турятъ на третия слогъ отъ края. Колко си приличатъ коренитѣ а до нейдѣ и формитѣ въ българский и словенский езикъ, можемъ да разберемъ и отъ това обстоятелство, че още до днесъ между славянскитѣ филологи не е окончателно рѣшенъ въпросътъ, дали стария церковенъ езикъ трѣбва да се нарече старо-български или старо-словенски. И за едното и за другото мнѣние привождамъ се доста силни мотиви.

Ако сме си прочее толкова близки по езика и по прастарото ни минъло, то ще бѣде умѣстно, да се запознаемъ и съ настоящия животъ на братското словенско плѣме. Нашето списание поставило си е именно за задача, да посрѣдствува при взаимното запознавание и сближавание на южнитѣ Славяни; и както днесъ пишемъ за Словенцитѣ на българский езикъ, така ще пишемъ другъ нжтъ за Българитѣ на словенский езикъ и пр.

Словенцитѣ сж най-малтъкъ народъ между южнитѣ Славяни; има ги нѣщо около 1,200.000 души. (Това число се отнася само до Австрия, а нѣколко хиляди живѣятъ още въ Унгария и Италия, въ околноститѣ на Венеция и Удине). Въ Крайноско почти всички жители (съ изключение на нѣкоя хиляда нѣмски Кочевари и нѣколко стотини жители въ по-главнитѣ градове) сж Словенци. Въ Щирия и Корутания е словенска само енда третя часть, а въ приморекитѣ области съставляватъ болшинството. Тѣ стоятъ като единъ клинъ между двата въ културно и материално отношение силни народи: нѣмский и италианский. За това трѣбва постоянно да водятъ тежка борба за съществуванieto си. Най-прѣсния примѣръ е борбата за словенската гимназия въ Целъе — градецъ съ 6000 жители (гдѣто се печата и настоящето списание). За да можемъ да схванемъ добръ народното движение на Словенцитѣ и тѣхнитѣ актуелни стремления, ще бѣде нужденъ краткъъ исторически прѣгледъ.

Словенцитѣ дойдохъ скоро слѣдъ прѣселението си въ латинско-германский културенъ кръгъ. На християнството тѣ иматъ да благодарятъ въ деветия вѣкъ най-старитѣ литературни наметници, каквито иматъ славнскитѣ езици. За врѣмето на реформацията едобили сж се съ прѣводи на катехизиса, священното писание (1584 год.) и даже съ една граматика на словенский езикъ (печатана въ Витенбергъ въ 1584 год.). Контра-реформацията тоже е дѣйствувала посрѣдствомъ народния езикъ, и тѣй словенский литературенъ езикъ се е развивалъ полека, до когато го подбуди къмъ новия животъ просвѣтения вѣкъ, особенио френската революция и нѣмската романтика.

Когато Наполеонъ I за кратко врѣме съедини Словенцитѣ въ „Илирско кралство“, прояви и прослави се първий словенски поетъ

Водникъ. Неговата поезия „Илирия стани!“ е общо извѣстна още днесъ между народа. Тогава Словецитѣ се запознахъ съ френскитѣ демократически идеи. Френското правителство е покровителствувало доста много словенский езикъ и е наредило потрѣбното, да се напишжтъ и напечататъ нѣкой учебници на словенский езикъ. За това е могълъ патриотически свѣщенникъ Водникъ да се въодушевява за Наполеона и да прославява въ своитѣ поезии този периодъ. А отъ друга страна националнитѣ стремления на нѣмската роматика, каквито се появявахъ въ Виена и въ южнитѣ области, намѣрихъ отзивъ тоже при Словецитѣ. Тѣ обичахъ тогава да четжтъ — както още въ днешнитѣ врѣмена — произведенията на нѣмската литература, и отъ нѣя научихъ, какво важно значение си има народността: захванахъ да се въодушевяватъ за по-тѣсното си отечество, за своя езикъ, за народнитѣ обичаи, за народната поезия и пр. Нѣмцитѣ тогава не бѣхъ толкова противни на народното движение у Словецитѣ, както сж сега. Год. 1812 основана бѣ въ Градецъ (Грацъ) катедра за славянската филология, при всичко че този градъ населявахъ почти сами Нѣмци. А днесъ въ Целъе, гдѣто почти половина жители сж Словенци, и гдѣто цѣлата околностъ е изключително словенска, се противятъ на една скромна словенска гимназия.

Освенъ споменжтитѣ влияния много подѣйствува за събужданieto на народнитѣ чувства у Словецитѣ литературното движение у Чехитѣ и Поляцитѣ.

На нѣмския духъ се постави наерѣща славянския. Прочутия словачки поетъ и примѣрния патриотъ Янъ Коларъ поканилъ е въ 1843 год. Славянитѣ, да бжджтъ солидарни по между си и да сжществуватъ взаимностъ между отдѣлнитѣ славянски нарѣчия. Негсвитѣ заслуги най-добрѣ характеризира краткия надписъ върху надгробния му камъкъ: „До гдѣто си живѣлъ, носилъ си въ своето сърдце цѣлия народъ, а мъртъвъ ти живѣешъ въ сърдцето на цѣлия народъ“. Дѣятелността му е раждала добри плодове не само между неговитѣ съотечественици, нъ и между другитѣ Славяни: въ Загребъ се появихъ стремленията за литературно съединение на всичкитѣ южни Славяни подъ общото име „Илирици“. Разбира се, че и Словецитѣ захванахъ да се въодушевяватъ за своитѣ братия на югъ и сѣверъ, което въодушевление продължава у тѣхъ непрѣкъснато все до днешнитѣ врѣмена и не ще съмнѣние, че ще трае тоже въ бжджцето.

Подъ новото държавно устройство въ Австрия Словецитѣ отъ части спечелихъ отъ части загубихъ. Между печалбитѣ може да се счита словенското прѣподавание на юридическитѣ прѣдмѣти въ университетата въ Градецъ. Получихъ и юридическата терминология и

прѣводѣтъ на държавнитѣ закони, които отъ тогава излизатъ всички тоже на словенский езикъ. Въ учебната программа на гимназиитѣ се прие словенский езикъ, като забължителен прѣдметъ. Въ народнитѣ училища господствующитѣ кръгове искаж да германизиратъ, което стремление се продължава все до новитѣ врѣмена, слава Богу — безъ успѣхъ.

Въ врѣмето на абсолютизма национално движение не бѣше възможно, а намѣсто това се подготвяхаж сериозно за литературна работа. Въ 1852 год. се основа въ Целовець (въ Корутания) народообразователно дружество на св. Мохоръ*) (апостолъ на корутанскитѣ Славяни) по инициативата на славния словенски епископъ Сломшекъ. Дванаестъ години по-късно се учреди литературно дружество „Матица словенска“ въ Люблина, а въ 1867 г. „Драматическото дружество“. Сжцеврѣменно захванали да отварятъ въ разни градове читалища, да основаватъ гимнастически (соколски) и пѣвчески дружества по примѣра на чекитѣ. Издаде се новъ законъ за дружествата и за събрания (митинги), който улесни съставяването на такива общества. А особено заслужва да се спомене § 19 отъ държавний основенъ законъ, който гарантира пълна равноправностъ въ училищата и въ канцелариитѣ на всичкитѣ народности и езици въ Австрия. Чрѣзъ това вече спечелихж Словенцитѣ една законна основа за нататъшнитѣ си стрѣмления къмъ напрѣдка въ народно-економическото отношение.

(Слѣдва.)

Слика и прилике Београда.

Красан ли је тај Београд! Та погледај га само е видне му тачке, са Земунске жељезничке станице, па ће ти се оку указати у велебноме свом белилу.***) Запазићеш та у трокуту, где се стиче Сава у Дунав; опасан је широким и јаким зидовима и опкопима, изнад којих се издиже клисурасто стење као на каквоме предгорју, а на овоме лежи горњи и испод њега доњи град или тврђа. До тих утврда одма подаље простире се на поравноме хумку леп парк, што му и само име одаје — Калимегдан. Зирнеш ли пак погледом својим с овога шеталишта у предвечерје за лепог летњег или јесењег дана по

*) Това дружество брои тази год. 72.097 членове. Всеќий членъ плаќа единъ фор годишно и получава за това 6 книги съ морално-поучително и забавително съдржанне. Така ще испрати тази година дружеството надъ 400.000 ека. между народа; значи на трима Словенци се пада вече една книга.

**) Види насловну слику у средни с десне стране

Уреди.

површини ладне Саве и дубоког Дунава, што се пред тобом таљасају: задивиће те она красна вечерња румен сунчена, која се одразује површином тих река. И нехотице прикићиће ти се тада, као да си у некоме приморској крају. — Пошавши с Калимегдана према вароши, ући ћеш у пређашњу т. зв. „Стару варош“, у којој се већ за пређашњих времена стецала сва трговина. Данас се тај први и прави део града састоји од правилних улица и красних кућа. Ту је дућан до дућана, магаза до магазе, — све пуне еспаом и трговином. С десне стране на запад спушта се према Сави негдашње предграђе „Српска варош“, данашња Сава-махала. Како је на овој страни, при ушћу Саве, најзгодније било место за пристаниште лађа, постаде с временем Сава-махала најзнаменитија прометна тачка и природно стовариште трговине. — С леве стране, према северу, прострло се пређашње турско предграђе „Дорћол“ без икакве трговачке важности, но познато са свога бантованства.

Идући из првобитне главне (старе) вароши најлепшом улицом, доспећеш на широке Теразије, које ће ти се причинити више као неки трг но улица. Овде је центрум вароши Београда. Но у истини овај даљи део града није друго него проширење „Старе вароши“, који се је развио од почетка овога столећа, иза како се Србија ослободи од турскога господства. На Теразијама уздиже се данас поред негд. књажевог дворца краљевска палата, а до ове одма министарство спољашњих и за тим министарство унутрашњих дела. А и остала су министарства смештена у овоме делу вароши. — Скренувши с Теразија према северо-западу ето нас на плацу књаза Михајла, на коме је подигнут споменик истога књаза, где седи на коњу и показује сабљом на југо-запад. Ту је пред нама и Српско народно позориште, у којем се гаји понајвише домаћа драматска уметност. Пођемо ли даље северо-западним правцем, ето нас на великој пијаци београдској. Ту се тргује разним живежем, па с тога је на њој сваког доподнева врло живахно.*) — С те пијаци паћиће ти око на огромну зграду, у којој је смештена велика школа с три лицеја, за тим виша гимназија, народна библиотека и музеј. Та је зграда поклон велетрговца Мише Атанасијевића граду Београду. У народ. библиотеци ваћи ћеш осим страних дела сав штампом обелодањен душевни продукт српски, а у музеју похрањене су опет осим осталог старији и новији споменици Србије, као стари ратни барјаци, средовечно оружје: буздовани, штитови, копча, оклопи, старе пушке и т. д., за тим све у Србији пронађене старине.

*) Упореди с тим песму у броју 1. „Стенографа“: „Шетња једнога стенографа по вашару“.

У Београду је на даље седиште „Српскоме ученом друштву“, које промиче знање и умеће сваке руке, расветљује у својим делима старију и новију српску историју, тер се бави филолошким истраживањима и развитком српскога језика, а уједно и с њим сродним осталим језицима јужних Славена. У Београду стољује и српски митрополита. А од јавних учебних завода има у њем осим неколико основних школа још и друга виша гимназија, за тим виша реалка, једна нижа реална гимназија, учитељска школа, једна виша женска (девојачка) школа, теолошчки семинар и војна академија.

Београд је због свога презгоднога положаја понаособ трговачка варош. Она посредује сваковрену сировину за Аустро-Угарску и остале земље, за тим говеда, мању стоку и особито добре суве шљиве, — док прима европску индустријалну и онда колонијалну робу за унутрашњост Србије. Велик је пак промет по Сави, особито између Шапца и Београда и онда с друге стране по Дунаву између Београда на Пешту и Панчево, и то понајвише са житом и брашном. Но у новије доба поскочила је још више вредност Београду као трговачко-прометном граду, откад наиме плове Дунавом до под Београд лађе трг. друштва кнеза Гагарина, и затим откад е отворена жељезничка линија Београд-Ниш и одавле е једне стране на Врању-Солун, а с друге на Пирот-Софију-Цариград. И тако је спојен посредством Србије и Београда промет и трговина западне и средње Европе с оним југа и истока.

За последњих десет година, т. ј. од проглашења краљевине, подигао се је у опће Београд не само у мало пре наведеном трговачком погледу, него и сама варош добила је тако рећи ново лице са својим неким ново насталим широким улицама, кућама и палатама у једну руку, а у другу са својом електричном расветом, трамвајем и водоводом. И као што је некад Београд био последња и јака обранбена тачка за Аустро-Угарске земље против турске власти и премоћи, за доба наиме Ивана Хуњада (Сибиванин Јанка) и Ива Кашистрана, а онда принца Евгенија и генерала Лаудона, — тако је данас луч просвете и промицатељ обрта и трговине.

Житељство београдско порасло је до данас на 54.000 душа, од којих су преко $\frac{2}{3}$ по народности источно-православни Срби, а остало досељеници шпански Јевреји, и онда колонија католичка и протестантека. Међу иним има по нешто и Македонаца и Бугара, који дођу онамо ради обрта и заната, по обично нису стално насељени.

Београд имаде на сваки начин још велику будућност.

Б. Б.

Хиссаръ (западната порта). (По фотогр.
на А. Безеншекъ.)

Хиссаръ.

(Стеинограмътъ се намира на стр. 34 въ
притурката.)

На сѣверъ отъ Пловдивъ при политѣ на Срѣдня Гора, сж расположены прославенитѣ Хи-сарски бани. Отдалечъ съгледва пѣтникътъ голѣма староврѣмека крѣпость (турски хиссаръ). Стѣнитѣ и сж още 5 до 6 метра високи и сж съградени отъ керемидни и камѣнни пластове. Крѣпостъта има видъ на четворожгълникъ съ страни около 600 м. дълги; сѣверната страна е сѣвсѣмъ срутена. Порти се намиратъ въ южната и западната стѣна. (Виждь картината).

Историята на Хиссарътъ не е още добрѣ разяснена. Въ

римскетѣ врѣмена е била тука станция на пѣтя, който съединявалъ Пловдивъ направо съ Дунава прѣзъ Троянския проходъ въ Балкана. Отъ тѣзи врѣмена произхожда надписа, който е билъ намѣренъ до селото Михилци близу до Хиссаръ; той произлиза изъ врѣмето на императора Нерона (61 год. слѣдъ р. Хр.). Въ надписа се споменува за съграждане на разни постройки край пѣтя.*)

Въ по-насетненитѣ врѣмена види се, да е билъ тука градъ Диоклецианополъ, за който споменува Иероклъ, съврѣменикъ на византийския императоръ Юстинианъ. По-послѣ градътъ се наричалъ Неокастроуъ или Алексиуполъ. Той е билъ основанъ отъ византийския императоръ Алексисъ (1081—1118).

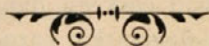
Вжтрѣ въ крѣпостъта се намиратъ три горѣщи минерални извора: Хавузъ (47° С), Чолуджа (40° С) и Инджесъ (40° С). Вънъ отъ крѣпостъта се намира още: Купчезъ (45° С) и Момина (48° С). Първия е до западната страна, а втория до источната. — Водата съдържа главно натриево-въгледелива соль, натриевъ хлоридъ, натриево сѣреста соль, въгледеливъ окисъ и малко желѣзни съедине-

*) «Tabernae et praetoria per vias militares fieri iussit per T. Julium Justum procuratorem provinciae Thraciae.»

ния. — Банитѣ помагатъ за малокървие, катарални възпаления на стомаха, хронически катаръ на дихателнитѣ органи, за слабостъ на пищеварителни органи и др.

Хиссаръ е посѣщаванъ отъ много народъ, а особено отъ Пловдивчани. Най-големо неудобство на банитѣ е отектствие на каквито и да е сънчести расходки. Горѣщинитѣ достигватъ по-нѣкога на повече отъ 30° С (въ сънка).

На това неудобство ще отпомогне слѣдъ нѣкоя година голѣмата градина, която по заповѣдъ на правителството е била уредена тази пролѣтъ отъ извѣстния Пловдивский градинаръ г. Шеваласъ. Тогасъ Хиссарекитѣ бани ще се посѣщаватъ още по вече, особено ако намателя имъ или окръжната коммисия се погрижатъ за по-лесни и по-евтини съобщения между Хиссаръ и Пловдивъ. X.

Nedeljski ribiĉ. — Недѣлни риболовецъ. (По фотографiji S. Magoliĉa. — Споредъ фотографията на С. Маголичъ.)

Česko-slav. narodopisna razstava v Pragi.

«Narod sobě». — Česko geslo.

Česki narod napreduje v kulturnem kakor v gmotnem obziru z orjaškimi koraki, tako da ga druga manja bratska plemena ne morejo dohajati, — komaj sopihajo za njim. Česki narod je torej Slavjanom posebno pa nam na jugu lahko vodnik in učitelj v vsakem obziru. Pri njem vidimo, kaj se more doseči z delavnostjo, vztrajnostjo in žrtvami celó v neugodnih okolnostih. Čehi nimajo niti prijaznih sosedov, niti naklonjenih jim mogotcev; oni so prepuščeni sami sebi, zanašati se morejo le na svoje moči. Zato je tudi jako umestno geslo, ki so ga postavili na pročelje narodnega gledišča v Pragi: «Narod sebi». Iste besede bi lahko stale tudi nad vhodom v narodopisno razstavo, kajti ta je delo narodno, je proizvod českega duha in českega truda.

Krasna je zares česko-slavjanska narodopisna razstava, pa velikanska in velevažna za Čeha in za druge Slavjane!

Ako bi hotel opisovati njeno lepoto, moral bi izdati debelo knjigo z mnogobrojnimi slikami; saj že sam katalog, v katerem se naštevajo posamezni razstavljeni predmeti, objema okoli 300 tiskanih strani. Razstava se mora videti, mora se razgledati v vseh oddelkih splošno, a one skupine, ki so dostopne našemu znanju in za katere se bolj zanimamo, morajo se proučevati posebej več časa. Vsakdo bo našel skupin in predmetov obče zanimivih, n. pr. narodne nošnje, kmetske hiše po zvonajnosti in po znotrajnej opravi, palače ameriških Čehov, razna društva (sokolska, ognjegasna, športovna itd.); v obrtniškem paviljonu se kar leskeče pred očmi gledalca: nakiti iz českih granatov, luksozni predmeti sveto-znanega českega steklarstva, rezbarstva itd. Čim si obiskovalec razstave te in podobne reči vsaj površno ogleda, naj se pa poda v kakšen drug paviljon, kjer so razloženi predmeti njegove stroke; n. pr. učitelj naj gre v šolski paviljon (palača Komenskega), telovadec v sokolski paviljon, gasilec v ognjegasni, slikar v slikarski, kmetovalec v gospodarski itd. Povsod se nahaja obilo zanimivosti, mnogo bogate duševne hrane a tudi paše za oči. Kako ume česki narod ceniti svojo izložbo, dokazuje ogromno število obiskovalcev vsakega dne, a posebno ob nedeljah: ob delavnikih je od 5—10 tisoč a ob nedeljah 30—40.000 obiskovalcev. Do sedaj je že nad 900.000 oseb obiskalo razstavo; skoraj jih bode milijon; a koliko jih še pride v prihodnjih dveh mescih do konca razstave.

Sigurno se vrne vsakdo iz razstavne ograde popolnoma zadovoljen ter srečen, da je mogel z lastnimi očmi videti dela narodna iz

davne prošlosti, iz srednjega in novega veka, kakor tudi iz najnovejih časov. Tukaj se zrcali celo narodno življenje; kdor gleda pomno v to zrcalo, ta se nauči več kakor iz vsake knjige; kajti črke so le mrtve, a tukaj je razgrnjeno pred tebo celo žitje in bitje naroda, tako da se ti zdi kakor bi živel sam v dotični dobi.

Starodavna prošlost je bila obča vsem Slavjanom: narodne nošnje, dom in hram, beseda in pesem so nam vsem zajedničke. Kar torej Čeha zanima iz te dobe, isto mora zanimati tudi vsakega drugega Slavjana. A tudi marsikaj iz novejših dob, kar ima svoje korenine v staroslavjanskih posebnostih in običajih, je vrlo zanimivo in poučljivo za nas. In kar je bratovo, to brata vedno zanima, a mlajši bratje imajo se od starejega marsičesa učiti. V narodopisnej česko-slavjanskej razstavi se pa posebno učimo sledečih treh reči:

1) Vse kar je narodnega (nošnja, obrt, pesem, običaj itd.) naj se visoko ceni, naj se ohrani med narodom, dokler je mogoče, naj se pridno zbira in varno shrani. Pri Jugoslavjanih je ostalo še marsikaj med priprostim narodom iz starih časov, a nevarnost se veča od dne dno dne, da to propade ali da izgine. V Bolgariji in Srbiji se nahajajo posebno v gorskih vaseh celi živi «etnografski muzeji», kakoršne bi bilo težavno sestaviti na umeten način. Čehi so v sestavljanju mojstri; a mi naj vsaj varujemo to, kar je še pred našimi očmi narodnega v nošnji, običaju, pesmi, besedi itd.

2) Poleg tega da varujemo staro in narodno, vendar ne smemo zaklepati dveri pred novim in naprednim na vsakem polju. Sprejemajmo od drugih to, kar je dobrega in koristnega, a vse od kraja ne jemljimo; pomislimo, da-li se nam prilega, da-li ni morda škodljivo, da-li ne zadrži v sebi strup, kateri bi zastrupil naš narodni živelj. Kultura more narode osrečiti, ako je za njihove nravi ugodna, a nenravna jih more upropastiti.

3) Čehi vedo, da je ta krasen uspeh razstave bilo mogoče doseči le v popolnem soglasju vseh strank: tukaj preneha razlika med Staro- in Mladočehi; pri tem velikem delu so vsi složni. A mi vidimo zajedno ž njimi, koliko premore sloga. Naj bi torej prenehali v važnejih vprašanjih prepiri tudi med brati na jugu; zakaj neki bi črtel Srb Hrvaata, zakaj Bolgar Srba in narobe? — Pomislimo, da je nesloga naša le našim sovražnikom v korist.

Dokler sta se grizla Srb in Bolgar, veselila sta se Madžar in Nemec ter nju oba izkoriščala; zdaj ko se pa začenja med obema sosedoma in bratoma gojiti prijateljstvo, žaluje Madžar in tuguje Nemec, češ «blaženi dnevi» so v teh deželah na Balkanu že minoli, zdaj veje ostra sapa — iz severja. Kakor poprej niso mogli njih časopisi dosta

nahvaliti hrabrega in delavnega Bolgara, tako zdaj ne ne najdejo v svojem besednjaku zanj dosta razžaljivih besed. Bog nas varuj takih prijateljav . . . ! Bodimo si rajši iskreni prijatelj med seboj, kar nas je rodni bratov. Potem smemo pri složnem delovanju in vzajemnem podpiranju upati, da nam se odprè nekje v bodočnosti občja slavjanska narodopisna razstava, katero bodo ustrojili «narodi sebi».

A. B.

Културно-исторически новини. Kulturno-zgodovinske novine. Културно-исторические вести. Kulturno-povjestne viesti.

Черква и училище — Cerkev in šola.

— Црква и школа. — Crkva i škola.

— Въ Солунския вилаетъ е имало миналата година 25 български класни мъжски училища и 2 дѣвически; въ Битолския вилаетъ 9 кл. мъжски училища и 3 дѣвически; въ Скопския вилаетъ, 10 кл. мъжски училища и 1 дѣвическо; и въ Одринския вилаетъ, 10 кл. мъжски училища и 1 дѣвическо. Вечко 54 кл. мъжски училища и 7 дѣвически, съ 1.642 ученици и 347 ученички.

— Приход од свих монастира српских у Угарској за 1895. год. износи 357.873 фор, а сувишак само 5797 фор.

— **Na Dunajskem vseučilišču bilo** je v zimskem tečaju 1. 1894/5. vpisanih rednih slušateljev 4556, izrednih pa 2158; obojih skupaj 6714. Iz Hrvatske bilo je med njimi 100 rednih 26 izrednih; iz Srbije 34 rednih 27 izrednih; iz Bolgarije 20 rednih 12 izrednih; iz Bosne 15 rednih 5 izrednih dijakov.

Наука и художество. — Nauka in umetnost.

Наука и уметност. — Nauka i umjetnost.

— Никола Тесла, српски електро-техник. «Berliner Tagblatt», допосећи рецензију о најновијој књизи Н. Тесле изражава се о њем највише и назива га „највећим провађајућим генијем,

кога су балканске државе дале“. Даље разлажућу поједине одломке те књиге, поздравља немачки превод „Теслиних покушаја“ и радује се, што ће техничка публика и научењаци осим тих лених експеримената још и предавања, која је Тесла о „светлости будућности“ у Лондону (1892) и Америци (1893) држао, читати моћи. И срањујући Теслу са Едисоном, вели, да то срањење у корист чувеног јужног Славена непада.

— **Društvo za umjetnost i umjetni obrt** u Zagrebu razdijelilo je 31. marca t. g. u smislu svojih pravila zdriježom medju svoje članove četiri krasne umjetnine i to: 1. Djevojka s ružom, slika od Vl. Bukovca; 2. «Rebeka» slika mladoga slikara umjetnika Ivana Tišova; 3. Fotografije, odnosno platinotipije u veličini 50—60 cm. Tišovljeve slike «Bogoštovlje» i dvijuh perivojskih partija iz Maksimira, sve tri u jednoj mapi; 4. Kolorirana fotografija jedne lepezne slike od Fritza Kaulbacha. Društvo imade glavnica od 11.000 for.

Театр и музика — Gledišče in glasba.

Позориште и гласба. — Kazalište i glazba.

— Југославјанската музика е обогатена съ една нова опера «Urh grof Celjski», композирана отъ Словенеца В. Парма; текстъ лирическо-

драматически отъ А. Фултекъ, словенский поетъ. Операта е прѣдставена съ голѣмъ успѣхъ въ народния театръ въ Люблина и щѣла на-скоро да бѣде прѣдставена и въ загребския театръ.

— Къаазъ Арванит. Драмски чини од Николе I. Ово је најновије красно драмско дело, што је славни киваз-песник написао.

Търговия, индустрия и съобщения. — Trgovina, obrtnija in promet. — Търговина, обрт и промет. — Trgovina, obrt i promet.

— Новата телефонна линия София-Руссе се отвори на 1 юлий. Тя е 360 километра дълга и се свързва тоже съ Пловдивъ.

— Българска индустрия. Нови акционерни дружества: Въ едно кратко врѣме се създадохъ въ България повече отъ 10 дружества, които ще располагатъ скупомъ съ около 20 милиона лева. Въ Пловдивъ се състави едно акционерно индустриално дружество за фабрикация на захаръ. Капиталътъ на това дружество се състои отъ 4000 акции по 500 лева, или всичко 2,000,000 лева.

— Котор-Цетнѣе. Од 1 юла отвара се намежу Котора и Цетнѣа редовна дневна поштанска веза.

— Promet drva u Hrvatskoj. У Hrvatskoj има 110 poduzeća, koja se u velike bave industrijom drva. Medju tima je 12 velikih pila na paru, u kojima radi 1485 osoba. Dužicama i drvenim podvaljcima bavi se 41 poduzeće a kod toga radi 3946 osoba. U cijeloj je Hrvatskoj zaba-vljeno industrijom drva ukupno 14978 osoba.

Народно стопанство. — Narodno gospodarstvo. — Народна привреда. — Narodno gospodarstvo.

— Banka «Slavija» v Pragi naznanja rezultat svojega poslovanja za leto 1894. Inkasovana premija vseh oddelkov 2,073.298 gld. proti 1,890.033 gld. v letu 1893. Zavarovani kápital vseh oddelkov je znašal 279,192.484 gld. proti 257,649.259 gld. v letu 1893. Rezervni fondy vseh oddelkov

znašajo 6,375.397 gld. Škod izplačala je banka «Slavija» od začetka poslovanja do konca 1894. leta 24,032.317 gld. 69 kr.

Изложениа и конгреси. — Razstave in kongresi. — Изложбе и конгреси. — Izložbe i kongresi.

— Вторий конгресъ на българскитѣ вѣстникари и писатели който бѣше свиканъ за прѣвъ м. юлий въ София, се отложи за идущата година.

— Изложение въ Прага. На 15-й май т. г. е било отворено етнографическо изложение въ главния градъ на Чехия. Изложението ще бѣде закрито на 10 октомврий. — Изъ всичкитѣ славянски краища се готвятъ особенни трепове за влатна Прага. Изъ София търгна особенъ трепъ, въ началото на мѣсець юлий. Описанието на изложението, на посрѣщанието и на тържествата ще донесемъ въ идущия брой.

— Конкурсъ на добитъци стана въ Ески-Джумая въ началото на м. май. Успѣхътъ бѣше сполучливъ.

Естествени науки. — Naravoslovne nauke. — Природословие науке. — Prigodnoslovne nauke.

— Въ сбиркитѣ на католический семинарий въ Пловдивъ се намира любопитенъ хербарий отъ крайморекитѣ растения, събрани въ оклопността на г. Бургасъ отъ покойница др. Грабовский. Въ хербария се намиратъ слѣднитѣ любопитни растения: *Moenchia bulgarica* Vel., *Echium italicum* L., *Verbascum orientale* A., *Scorzonera hispanica* L., *Conrurgia orientalis* L., *Valerianella bulgarica* Vel., *Tulipa orientalis* Lev., *Buplewum thracicum* Vel., *Euphorbia esuloides* Vel. и др. — Подробни изслѣдваня на хербария ще бждътъ наскоро обнародвани съ извѣстия професоръ дръ. Веленоски въ влатна Прага.

— Hrvatsko naravoslovno društvo u Zagrebu nastavlja i ove godine izdavanje svoga organa «Glasnika». Osim toga kani

društvo izdavati — bude li dovoljno potpore — popularni mjesečnik prirodnih znanosti za hrv. narod. Za osam godina društvo je izdalo seriju od sedam knjiga, koje se mogu uporedo staviti sa sličnim publikacijama u drugih naroda.

— **Za narodni zoološki muzej u Zagrebu** nabavljena je uz pripomoć kr. zem. vlade lijepa zbirka evropskih leptira od blizu 2400 vrsta u više od 10.000 eksemplara i krasna zbirka artropoda iz Spljeta. Ova je zadnja zbirka od najveće vrijednosti za hrv. muzej, jer se njom u jednu ruku znatno popunjuju dotične domaće zbirke, a u drugu je ruku zametnuta zbirka arahnoida, koje dosele nije bilo.

Здравословне и лѣковити мѣста. — Здравословје и летовища. — Здравословје и бање. — Здравословје и купелји.

— **Toplice po Slovenskem se letos spet oživljajo:** Dobrna, Slatina, Kamnik, Radenica in novomeške toplice imajo mnogo gostov.

— Хемијску анализу бање између Овчара и Калбара (у рудничком округу) завршио је проф. А. Станоевић. Вода је ове бање савршено бистра и провидна. Кроз њу пробијају мехурџици једног безбојног газа. Температура од $+ 35^{\circ} \text{C}$ до $+ 38^{\circ} \text{C}$. Мешавина с људним, моравском водом чини да је ова терма индиферентна (акратотерма).

Археологија. — Starinoslovje. — Археологија. — Arheologija.

— Антички надписи из Българско. Отъ Х. и К. Шкорниџъ (въ списанията на археологическии семинариј при университета въ Виена 1895). Обнародвани сѣ 250 надписа, отъ които пѣкол прѣдставяватъ твѣрдѣ важни исторически документи. Подъ Нр. 53 е помѣстенъ отъ Русчукъ единъ елѣнски надписъ, въ който се споменува вивантийскій императоръ Никифѣръ, който е падналь мъртъвъ въ едно сра-

женне съ българския князь Крумъ, въ 811 год. Подъ Нр. 71 и 72 сѣ помѣстени надписи отъ с. Абоба и Правдади, въ които се споменува за наследника на Крума хана Омортага (816 — 830 г.) — Въ надписа Нр. 133 се споменува името на вивантийскія императоръ Marcianus (450 — 457 год.). — Подъ Нр. 32, 39, 122 и 123 се привездатъ плочки съ релефи на тракѣйски копѣници; отъ надписитѣ по тѣхъ се потвѣрждава отъ по-напрѣдъ искаваното мнѣние на Х. и К. Шкорниџъ, че копѣницитѣ прѣдставяватъ бога Аполлона.

— **Kr. sveučilišna biblioteka u Zagrebu** dobila je nastojanjem svoga knjižničara Kostrenčića glagolski brevijar, štampan godine 1493. u Mlecima.

— **Slovenske starinske najdbe iz 6. in 7. stoletja** so izkopali blizo Beljaka na Koroškem. Dokaz, da so bili že tedaj v onih krajih Slovenci naseljeni.

Статистика. — Statistika.

— Сравнителна статистика на България. Народнонаселението на България отъ 1888 г. до 1893 г. се е увеличило съ 156,338 души. Нарастанието нецѣло възлиза на 0.96%. Гъстотата на населението — по-прѣдъ 31.8 на квадратен километръ — се е повишила на 33.3. Самото население брои сега 3,310,713 души (1,690,626 мъже и 1,620,087 жени). По вѣроисповѣдания тѣ се подраздѣлятъ: 2,638,430 християни, 643,258 мохамедани, 28,307 израилтяни, 318 разни вѣроисповѣдания. Християнитѣ се подраздѣлятъ както слѣдва: православни 2,606,786, католици 22,616, григориянци 6,643, протестанти 2,384. Ако ги распредѣлимъ по матернитъ езикъ, получаваме слѣднитѣ цифри: Българи 2,505,217, Турци 569,628, Ромѣни 62,628, Гърци 58,518, Цигани 51,770, Евреи (цѣмѣски) 27,551, Татари 16,290, Ерменци 6,445, Нѣмци 3620 и Турци 643,258.

— **Gosp. Srečko Magolič, vodja D.** Hribarjeve tiskarne v Celji in odgovorni urednik našega lista, odlikovan je bil na mejnarodni grafični razstavi v Pragi s prvo odliko (častnim diplomom).

Празници. — Prazniki. — Празници.
— Praznici.

— Петнаестгодишнината на Славянската Бесѣда, за която говорихме въ бр. 4, отпразнува се въ София на 21 и 22 май много тържествено. Особено впечатление е правилно шестинето отъ Бесѣдата до черквата съ новото красиво знаме на дружеството, както и самия актъ на освѣтението му въ съборната черква въ недѣля на 11 ч. На пладни стана банкетъ лъ голѣмата сала на Бесѣдата, при който участваха повече отъ 200 членове. Пихъ се много хубави наизраци. Вечерята е имало семейна вечеринка а идущия денъ голѣмъ концертъ, при който изпълняваха членоветъ на Бесѣдата отдѣлнитъ точки на программата съ пълна акуратностъ; а особено трѣбва да споменемъ пѣвческия хоръ и тамбурашкия сборъ. Цѣлото тържество бѣше много славно и ще остане за веѣкий присѣтующъ незабравимо, особено по причина на толкосъ блѣскаво засвидѣтелствувана славянска солидарностъ, която владѣе между членоветъ. Дано да продължава сжщото братско съгласие тоже и въ бждще, и тогава 25-годишнината по възможности ще бжде още по-славна.

— Стогодишница Павла Јосифа Шафирика. 1. (13) маја ове године навршило се је 100 година од рођења великога Словенина Шафирика — научника, књижевника и одушевленог проповедника истинске заједнице свих словенских народа. Стогодишницу оваг великог ђенија словенског прославно је чешки народъ, а с њим цело Словенство. Он је био директор и професор гимназије у Новом Саду (1819 до 1825) и је особито Србе вечно за-

дужио како својим плодотворним просветним радом, тако и својим одличним књижевним пословима из области српске прошлости. Он је први приказао европском ученом свету стару српску књижевност. У Српској Матици у Новом Саду и у професорском друштву у Београду били су на дан 1 маја свечани зборови српске интелигенције.

— **Gosp. Ivan Nabergoj, velezaslužni vodja tržaskih Slovencev**, praznoval je 28. maja svojo šestdesetletnico.

Дружествени извѣстия. — Друштvene novine. — Друштvene vesti. — Друštvene viesti.

— Българско икономическо дружество въ София се учреди прѣвъ м. юний. То си има за цѣль икономическото подигание на страната. Брои вече около 150 членове. Прѣдседателъ му е дръ Ст. Даневъ.

— Първо бълг. гимнастическо дружество „Юнакъ“ се основа въ София. Това дружество е съ педагогич. ска подкладка, за туй въ него сж членове почти всички учители въ столицата.

— **Družba sv. Mohora v Celovcu** šteje letos že 72.097 članov, torej nãd 6000 veã kakor lani. To je velikanski napredek.

Умрѣли. — Umrlí. — Умрли. — Umrlí.

— † Михаилъ Драгомановъ, професоръ на висшето училище въ София, родомъ Малоруссинъ, се помина на 8 Юний въ София на 54 годишна възраст. Чрѣвъ своята научна дѣятелностъ като историкъ той си е спечелилъ славно име.

— † **Andrej Praprotnik, šolski vodja** v Ljubljani, starosta slovenskega učiteljstva, kateri ima velikih zaslug za slovensko šolstvo, umrl je 25. junija v 68. letu.

— † **Vojteh Ribnikar, nadučitelj v Dol. Logatci**, predsednik „Zaveze sloven. učiteljskih društev“, umrl je 26. aprila v starosti 38 let.

Прѣди бурата. — Пред невінто. (Споредъ фотографіята на С. Маголичъ. — По фотографіји С. Маголича.)